

Tilbageblik:

Et år som værnepligtig meteorolog på Grønnedal

Af Henrik Voldborg

Stort set hele året 1962 tilbragte jeg på Flådestation Grønnedal, der ligger i det sydligste Grønland, som værnepligtig meteorolog – og det var både fagligt set og på andre måder en stor oplevelse.

Rejsen derop tog et par uger, hvor vi lå fast i Keflavik og ventede på landingsvejri i Narsarsuaq med et af forsvarets C-54 fly. I øvrigt en meget ubekvem flyvetur, hvor vi sad klinet op ad væggene i flyet, da hele midterområdet var fyldt op med nyt undertøj m.v. til de værnepligtige, idet vaskeriet på Grønnedal var brændt nogle uger forinden.

Endelig landet i Narsarsuaq en smuk frostklar februar dag gik resten af turen med marinekutteren Mågen med overnatning i Narssaq – hvor jeg i øvrigt for første gang skammede mig over nogle af mine landsmænd, der tilsyneladende behandlede Grønlænderne som mindre værd end det skidt, de træder på.

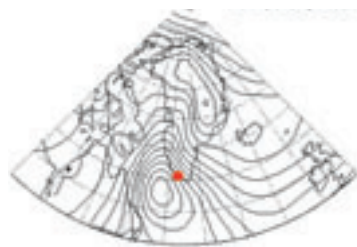
Dagen efter nåede vi så Grønnedal, og jeg blev ret hurtigt præsenteret i Vejrtjenesten, der normalt var bemanded med to meteorologer og to observatører – og Vejrtjenestelederen Orla Jensen, der var flyvemeteorolog,

satte mig ind i arbejdet. Fra Meteorologisk Institut var jeg kun vant til at tegne færdigplottede vejrkort – plotningen havde man ”folk til” – men det var rigtigt noget andet på Grønnedal, her skulle man selv ”kunne alt”, altså også plote kort – og det har senere kommet mig til nytte efter hjemkomsten, hvor jeg var en af de få meteorologer, der rigtigt kendte observationskoderne!

Nå, men den første aften diskuterede vi vejr situationen – og lederen sagde, at han troede det ville blive »sydost« næste dag – så jeg blev altså kastet lige ud i nogle af de voldsomste vejr fænomener på de kanter. Sydosten kom – ganske vist en moderat en med kun 90 knob i vindstød – men alligevel noget, jeg ikke havde oplevet før.

Nogle af kendetegnene på, at en sydost er i anmarch – ud over hvad man kunne se på vejr kortene – var at det store fjeld i vest, kaldet Kuunaat, eller populært Cognac'en – begyndte at ”ryge” fra toppen af snefygning. Hvis denne røg så bevægede sig ned ad fjeldet, samtidig med at himlen blev ensartet mørk, så var sydosten normalt nært forestående – men sikker kunne man nu aldrig være, undertiden blev det ved med at være vindstille. I Narsarsuaq var der en ret sikker regel for sydosten – som dernede blæser fra østnordøst – nemlig forskellen i lufttryk mellem

Tingmiarmiut på østkysten og Narsarsuaq selv – så hvis man blot kunne forudsige disse to lufttryk, kunne man med fem knobs nøjagtighed beregne, hvor stærke vindstødene ville blive. Jeg brugte meget af min tid deroppe på at prøve at finde en lignende regel for Grønnedal, men det lykkedes ikke, endda selv om jeg medtog lufttrykket ved Prins Christians Sund i det sydligste Grønland. Der var trods alt en vis sammenhæng, men det skete alligevel, at en varslet sydost simpelthen udeblev – altså at vinden ikke nåede ned i dalen. Jeg havde en mistanke om, at en minimal forskel i den generelle vindretning i de højere luftlag var afgørende for, om sydosten kom eller helt blev væk, og det kunne blive

Min velkomst-sydost 25. februar 1962: Lufttrykket er højt, 1050 hPa, over Nordøstgrønland, mens et lavtryk, under 995 hPa, over Labradorhavet bevæger sig mod nord. Kilde: NCEP/NCAR Reanalysis.

fatalt for meteorologen, hvis en varslet sydost ikke kom, især op til weekenden, hvor planlagte ture blev aflyst, hvis der var varslet sydost... hvis den så ikke kom, kunne man være sikker på at blive "smidt på søen"...

Heldigvis kom den som regel, når den var varslet - måske med lidt ændret styrke. Den stærkeste jeg oplevede havde "kun" vindstød til 125 knob - alligevel noget der får orkanen herhjemme den 3. december 1999 til at fremstå som en stærk kuling...

Det meste af tiden var vejret dog fint, og man kunne gå nogle pragtfulde ture i fjeldet. Om vinteren kunne det en sjælden gang ske, at der kom fast nys på fjorden. Det var strengt forbudt for alle at gå ud på isen, der selvsagt kunne være meget usikker og med lumske våger. Og hvis det pludselig skulle blæse op, så brød isen op ret så øjeblikkeligt. Men stabschefen - Oberstløjtnant Westenholz fra Flyvevåbnet - så man alligevel en dag løbe langt ud på isen med

sine kunstløberskøjter, og han brillerede med flotte herresving! Reglen gjaldt åbenbart ikke for ham...

Efter en utrolig varm og forårsagtig marts, hvor stort set al sneen smeltede (og det passer med, at det samtidigt var koldt vintervejr i Europa) så kom der masser af ny sne i april. En dag, hvor jeg havde fri efter en nattevagt, tog jeg en skitur for mig selv op i fjeldet. Uha, det var forbudt, hvis man ikke havde fået tilladelse først - men en sådan kunne jeg lige så godt lade være med at søge, fordi det var hverdag, og da havde man principielt ikke fri. Men det var for fristende! Da jeg kom ned igen, var der vild opstandelse - hvor jeg havde været henne??? De havde set en skiløber helt oppe i fjeldet. Av min arm! Lynhurtigt tog jeg mig sammen og svarede, at ham havde jeg også set, men han var løbet ned til lvgitut. Jeg havde kun lige løbet op og ned ad bakken bagved stationen. Så kom jeg til at se over på

stabschefen - han blinkede til mig og jeg blinkede igen - han kunne godt forstå mig...

Om sommeren var der rig lejlighed til at sejle ture i de værnepligtiges turbåd. Der fandtes også en hytte i Laksebunden, som jeg har hørt senere blev ødelagt i en sydost, men medens jeg var der byggede vi en ny hytte, Anguteralaq, længere mod nordøst i den næste fjorddal. Den byggede vi selv af materialer fra en nedrevet "Fænrikbanje" - og den blev et meget populært turmål senere.

Opholdet havde dog ikke været, hvad det var, uden tilstedeværelsen af en ganske særlig person, den senere Fulton-skipper Mogens Frohn Nielsen, der på det tidspunkt var søløjtnant på stationen. For det første sørgede han for - vistnok lidt imod reglerne - at de værnepligtige også fik del i nogle af officerernes goder - tit kunne han sige "kom op og få en pilsner" - altså hos ham. Han sørgede også for, at min fødselsdag deroppe blev fejret på behørig "fugtig" vis. Han organiserede ofte weekendture med stationens officersbørn, og havde da altid nogle af os værnepligtige med på den store turbåd.

Som flyversoldat var jeg ankommet til Grønnedal midt imellem to udstationeringsperioder og faldt derfor ikke rigtigt ind i hakkeordenen. Det senest ankomne hold var jo "kagler" og fik at vide, at deres fornemste opgave var at tjene "oldbasserne", som jo altså snart skulle hjem, ikke kunne "tage sig file meget af noget" og gik med "bassebjørn" - et lille

Hytten i Anguteralaq nærmer sig sin fuldendelse..

bjørneemblem på armen – og hvis man var fræk over for en af dem, blev man beordret til at "pudse oldbassens bjørn"! Holdet midt imellem var de såkaldte "ungbasser". Hver kategori havde sine faste pladser i kabyssen. Men som sagt kom jeg uden for nummer, og da jeg i forvejen kendte et par af ungbasserne hjemmefra, satte jeg mig helt naturligt sammen med dem, hvilket ikke var helt comme il faut!

Midt på foråret kom så et nyt hold marinesoldater, altså de nye "kagler", og det var det såkaldte intellektuelle hold, der talte folk som Ulrik Federspiel, skuespilleraspiranten Niels Hinrichsen, en der hed Poul Rasmussen, men som senere tog et andet efternavn og blev til skuespilleren Poul Glargaard, forfatteren Peter Marslew, m.fl. På den baggrund, og med håndplukkede talenter fra de øvrige hold, lykkedes det Mogens Frohn Nielsen at stable en revy på benene, og det blev en stor succes – han var en superinstruktør!

For mit eget vedkommende fik jeg min debut i medierne ved at være aktiv i Radio Grønnedal, som sendte hver morgen og aften, og jeg endte med at blive leder af radiostationen. Det var sjovt, men også ind imellem lidt træls, for det var undertiden lidt svært at få andre til at tage weekendvagterne – de skulle altid på tur – og så hang man jo selv på dem. Om morgenen spillede man kun musik mellem

kl. 7 og kl. 9, men det var lidt svært at nå over i kabyssen og spise morgenmad, når man skulle passe musikken. Vi havde ganske vist nogle kolossale "baseplader", som amerikanerne havde efterladt, og de kunne spille en tre kvarters tid – så det var jo fristende at sætte sådan en på og så gå over i kabyssen, lige indtil en eller anden kom og sagde "Ka' du nu ikke snart få stoppet den plade, den har kørt i samme rille de sidste 20 minutter"!

Utroligt mange krumspring blev foretaget for at man kunne få flere øl end de to, man kunne købe i mandskabsklubben om lørdagen – til det formål dannede nogle af os en klub, Reformklubben, der havde som eneste formål at skaffe en kasse øl fra Ivigtut om ugen. På en bestemt ugedag kørte en lastbil fra Ivigtut til Grønnedal, og vi fik chaufføren til at dumpe en kasse øl på et bestemt sted før passage af lakseelven. Vi mødtes så i nogle bestemte lokaler for sammen at nedsvælge denne kasses indhold – herligt! Vi blev faktisk aldrig opdaget!

Som meteorolog fik jeg jo et glimrende indblik i Grønlands vejrforhold til alle årstider, noget som kom mig meget til nytte efter hjemkomsten, hvor vi jo også på DMI lavede vejrudsigter for Grønland. Året var måske lidt atypisk, idet marts 1962 var usædvanlig mild, næsten al sne var smeltet, og vi havde pragtfulde forårsdage med op til 15 graders varme. I april kom

så sneen, så rigeligt, at det blev strålende skiføre. Sommeren kunne være plagsom på grund af de enorme myggehære, og endnu værre, fluerne, som gjorde, at man på tur blev nødt til at gå med myggenet over hovedet, og det kunne blive ulideligt varmt. En af mine kolleger havde sin egen måde at dræbe fluerne i vejrtjenestens vindue på: Han lod sin lighter slikke op og ned ad vinduet så hundrede af forbrændte fluelig faldt ned i vindueskarmen – det stank grusomt!

Sommeren bød jo også ofte på morgentåge, som så lettede op ad dagen, undtagen længere ude i fjorden mod Arsuk – der kunne den ofte blive liggende hele dagen med temperaturer kun lidt over frysepunktet. Men man forstår navnet på stedet – dalen er utroligt grøn om sommeren...

Om efteråret blev sigtbarheden generelt bedre, men vejret mere ustadigt, og den første sne faldt allerede i september – uden dog at blive liggende ret længe.

Det mest slående var nok, hvor hurtigt alting kunne forandre sig – på mindre end en times tid kunne temperaturen stige fra 10 – 15 minusgrader til lige så mange plusgrader, når en sydost satte ind – for lige så brat at skifte til minusgrader igen, når vinden gik i sydvest, og det med enormt snefald – op til 20 centimeter på en time har jeg oplevet falde ovenpå et lag tøsja! Se, det var lige noget for en meteorolog. Det er jo altid sjovest, når der sker noget...